

DÉLMAGYARORSZÁG

79. évfolyam, 112. szám
1989. május 15., hétfő

A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
SZEVEDI LAPJA

Havi előfizetési díj: 101 forint
Ára: 4,30 forint

Mi, bérmunkások

Heller Agnes azt mondta a pénteki Napzartában, neki személy szerint végül jól tett, hogy kirúgták az állásából, és elhagyni kényszerült az országot. Így szabadult ki egyetlen gondolati rendszer kalitkájából, és ismerhette meg a többi számosat. A múlt héten egy interjúban egy pedagógus arról beszélt, Hollandiába kellett elmennie, hogy rájöjjön, mi itthon sublonokban gondolkodó embereket, afféle alattvalókat nevelünk. Lázár Lajosné, a Szegei Ruhagyár művezetője szintén a múlt héten azt írta a Délmagyarban, „ha ő lenne Állam néni”, ezeket a hóbörgő fiatalokat, akik ráérnek a rendőrség fülkapásai ellen tüntetni a Belügyminisztérium előtt, mind elhajtáná vagont ranni a pályaudvarra.

Lázárné egy másik alapvető megállapítása az, hogy értéket csak kétkézi munkával lehet előállítani. Leveleink hangvétele és érzelmi töltése ijesztő példája annak, milyen sikeres volt nálunk az elmúlt évtizedekben az egysíkú gondolkodásra való nevelés, az alattvalótudat kialakítása. Amiatt nehéz ma a piaccgazdaság, és a politikai pluralizmus fogalomrendszerével ismerkednünk, mert úgy tanították meg hinni a magunk egyetlen világerfelmérésében, hogy közben nem ismerheltünk meg ettől eltérő nézeteket.

A május 1-jén rendezett megélhetési fórumon kerdezte valaki az előadótól: érthető, hogy a piaccgazdaság jó a vállalkozóknak, de vajon jó lesz-e a bérmunkásoknak — hiszen a magántőkes vállalkozás mégiscsak az embernek ember által való kizsákmányolását (is) jelenti. Erdemes ezen elgondolkozni azért is, mert a legtöbb bérmunkások vagyunk, azért is, mert a jelen politikai küzdelmeiben egyelőre hallgat az úgynevezett munkásság, de a változások alakulásában előbb-utóbb szerepet kap majd a véleménye.

Ha összehasonlítjuk a piaccgazdaságot a szocializmus gazdasági gyakorlatával, akkor a valóságot a valóságához kell viszonyítani. Mi ma sem ismerjük igazán a fejlett tőkes országok gyakorlatát. Évtizedeken át egy sötétre festett, XIX. századi kapitalizmusképet hasonlítottunk össze a szocializmus utópiájával, illuzórikus jövőképpel. Ha a valóságot mérjük a valóság-hoz, akkor látnunk kell, hogy — különösen az értéktelremítő irányító munka nélkül kiadott milliós vezetői prémiumok idején — az embernek ember általi kizsákmányolása nagyobb mértékű minálunk, mint a piaccgazdaságokban — ráadásul még a gazdasági hatékonysága is hiányzik.

Rá kell jönnünk arra is, milyen veszélyes illúzió, amit Lázár Lajosné gondol. A kétkézi munka jelentősége háttérbe szorul az értéktelremítésben: nem elhanyagolható, nem nélkülözhető, de az igazi értéktelremítő tényező a tőke és az újat alkotó gondolat. Hiába hajtáná tehát „Állam néni” rendőrré vagont, rakni vagy akár rezet bányászni az embereket, ebből nem születne egyetlen versenyképes találmány, a társadalom megrekedne — mint ahogyan meg is rekedt — egy adott korszak színvonalán, és nem tud onnan továbbmozdulni.

Kiderült, hogy az osztályszempontú megközelítés nem alkalmas a társadalmi folyamatok reális megítélésére. Ebben a megközelítésben ugyanis egyszerűen nem fér bele, hogy munkások csoportjai — vegezzék bár a legmagasabb szinten a dolgukat — társadalmi méreteiben mégis veszteséget termelnek. A mi mostani gyakorlatunkban még az érdekek vulgáris elmélete is a feje tetején áll: a veszteséges ágazatok, vállalatok munkásainak, vezetőinek csoportjait gáttalanul érvényesülhet a sokat emlegetett ösztársadalmi érdek ellenében.

Eddigi társadalmi gyakorlatunk nem tesz különbséget a jó és a rossz bémunkás között. Ebből következik, hogy a jó képességű is csak annyit teljesít, mint a leggyengébb. Ahogyan mondani szokták, a teljesítményrel arányos bérek helyett a bérral arányos teljesítmények elve érvényesül. Ráadásul az önbecsülését is elveszíti az a munkás, aki hajlandó lenne jobban dolgozni a társánál, ha a munkáltató hajlandó lenne őt jobban megfizetni.

Kinek hozhat jól és kinek rosszat egy kibontakozó piaccgazdaság? Atmenetileg nehéz helyzetbe kerülhetnek azok, akik leépítendő, veszteséges ágazatokban, vállalatoknál dolgoznak. A kényszer azonban majd differenciálja őket, a jókat megedzi, fejlődésre készíti. Vesztesei lesznek a változásoknak a szakképzetlenek — de nyertes a társadalom, hiszen visszaáll a tudás rangja. Vesztesek lesznek azok a szellemi dolgozók, akiknek a bürokrácia adott munkát, de nyertes a többi, akik nem folytatók több bürokrácia. A bérmunkások köréből vállalkozóként kiemelkedhetnek mindazok, akik kezdeményezni, kockáztatni képesek. De nyertesek lesznek a változásoknak azok is, akik eddig is tudtak és akartak volna jól dolgozni, de tulajdonosi érdekelt-ség híján nem volt, aki a pufogó frázisokon túlmenően megbecsülte volna őket ezért.

Sokszor eltűnődtem rajta: hogy lehet, hogy Margaret Thatcher már harmadszor választották meg Nagy-Britannia miniszterelnökének, nyilvánvalóan a munkások szavazataival is. Vajon a brit bérmunkások miért szavaztak erre a liberális, konzervatív politikusra, aki kezdettől fogva a tőkes vállalkozókat támogatta? Valószínűleg azért, mert a saját életükben tapasztalhatták egy, a mi egysíkú gondolkodásunk számára sokáig elképzelhetetlen paradoxont: minél jobban kizsákmányolják őket, annál jobban élnek. **Tanács István**

Nemzet és demokrácia

Talán most sikerül,
amit Bibó is akart

Szombaton folytatódott, s vasárnap fejeződött be a József Attila Tudományegyetemen a háromnapos *Nemzet és demokrácia* konferencia, amelyet a *Bibó István Emlékbizottság* szervezett. A rendezvénysorozat összesen mintegy 400-an vettek részt, a hazai kutatók mellett felvidékiek, vajdaságiak, kárpátaljaiak, s Nyugaton élő magyarok. Képviselette magát színte az összes, ma létező politikai irányzat is.

Az első napon, mint arról korábban beszámoltunk, a *politikai ideológiák szerepét* elemezték a nyolcvanas évek Magyarországon. A második napon a *Bibó István munkásságában is központi szerepet játszó harmadik utas politikai törekvéseket* elemezte *Borbándi Gyula, Kende Péter* és *Szabó Miklós* előadásában. A harmadik nagy témakörben az *1948 utáni magyar társadalmi és politikai fejlődést* értelmezték; ennek előadója *Bilecz Endre, Dénes István Zoltán* és *Szalai Pál* voltak. Az utolsó témakörben vasárnap a *polgárosodás esélyeit* vizsgálták; a vitaindító előadásokat *Juhász Pál, Petó Iván* és *Szalai Julia* tartották.

A háromnapos rendezvénysorozat alatt avatta fel a JATE aulája előtt *Csákvány Béla* rektor a *Bibó István emléket* megörökítő *domborművet*. „Az egyetem régi becsületbeli kötelességének tesz eleget ezzel” — hangsúlyozta a dombormű leleplezőjéről. A *Fekete Háza emlékkiállítás* nyílt *Bibó* tiszteletére, itt számos dokumentum mellett család-fotókat, korabeli folyóiratokat, könyveket állítottak ki. Szombaton este *Csonka*

A konferencia résztvevőinek egy csoportja. Középen itt, Bibó István

István, Szeged tanácselnöke fogadta a konferencia résztvevőit, itt nyújtotta át a *Szegedért* emlékermet *iff. Bibó Istvánnak, Iha Mihálynak* és *Vásárhelyi Miklósnak*, a *Bibó István Emlékbizottság* védnökeinek. A polgármester ez alkalmat használta fel annak bejelentésére, hogy a *városi tanács hamarosan pályázatot ír ki egy Bibó István-ábrázoló szobor elkészítésére*, amely a Dóm téri Nemzeti Emlécsarnokban kap majd helyet. Szombaton este a *Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola művész-tanári hangversenyt* adtak a konferencia résztvevői számára. *Bellavics István*ól, a *Bibó István Emlékbizottság* elnökétől megtudtuk, hogy a *Nemzet és demokrácia* konferencia teljes anyagát — amelyet egyébként videószalagra rögzítettek —

könyv formájában adják ki. Bejelentették továbbá, hogy *alaptervként* létesítenek, amelynek keretében évente két fiatal magyar társadalmatudóst részesítenek ösztöndíjban, s amelynek alap-tőkéjéhez minden céljakkal szimpatizáló támogató anyagi segítségét várják. Örömteli dolog, hogy már a bejelentés másnapján csatlakozott a kezdeményezéshez az egyik legnagyobb nyugati magyar emigráns szervezet, a *svájci magyar irodalmi és képzőművészeti kör*. Képviseelőjük, *B. Szabó Péter* elmondta, hogy nagyon nagy öröme, hogy hozzájárulni e nemes cél megvalósulásához, s annak a reményének adott hangot, hogy az ösztöndíjból részesülő fiatalok nemcsak ma-

gyarországi, hanem jeles nyugati egyetemeken is tanulmányokat folytathatnak majd. Az emlékbizottság kezdeményezte *Bibó* archívum létrehozását a JATE dokumentációs és információs bázisa keretében; a szegedi levéltár *Bibóra* vonatkozó anyagát már teljes egészében megszerezték; megrendelték az MTA birtokában levő dokumentumok fénymásolatát is; *iff. Bibó István* pedig számos fotót bocsátott rendelkezésükre. Így a kutatók számára a közeljövőben remélhetőleg minden, *Bibó István*ra vonatkozó anyag egyetlen helyen hozzáférhetővé válik. (A konferenciáról a 3. oldalon olvashatnak összeállításokat.)

Nagymaros: azonnali hatállyal felfüggesztve

További vizsgálatok kellenek — A csomagtervről is tárgyaltak

A Minisztertanács szombaton soron kívüli ülést tartott *Németh Miklós* elnökeltevével. Az Országgyűlés előtt vállalt miniszterelnöki kötelezettség alapján áttekintette a bős-nagymarosi nagyberuházás építési helyzetét. A beruházást ellenőrző társadalmi bizottság, a Tudományos Akadémia ad hoc bizottsága és a kormány tanácsadó testülete állásfoglalásait is figyelembe véve úgy döntött, hogy — a további vizsgálatokat igénylő kérdések tisztázása érdekében — a nagymarosi munkálatokat azonnali hatállyal felfüggeszti.

A felelősségteljes döntéshez, így a nagymarosi beruházás leállításának lehetőségének mérlegeléséhez beható alaposítással további vizsgálatokat kell folytatni nemzetközi jogi, hajózási, környezetvédelmi, energetikai, szociológiai, műszaki és más kérdéskörökben, és pontosítani kell a különféle hatásvizsgálati és egyéb számításokat.

A Minisztertanács úgy döntött, hogy javaslatot terjeszt az Országgyűlés elé, amelyben kéri, mentse fel a kormányt azon kötelezett-

sege alól, amelyet tavaly októberben a beruházás folytatásával kapcsolatban részére meghatározott. Felhatalmazást kér az Országgyűléstől arra is, hogy a szerződés módosításáról a csehszlovák féllel tárgyalásokat folytasson. Az Országgyűlésre készülő javaslatokat úgy kell előkészíteni, hogy azok alapján a képviselőház vagy saját hatáskörében dönhessen, vagy népszavazást rendelhessen el.

A kormány megtárgyalta az 1989. évi költségvetés egyensúlyának javítását szolgáló intézkedési csomagtervet. Ez azokat a halasztóhatályos teendőket tartalmazza, amelyek a népgazdaságban az első negyedév során tapasztalt kedvezőtlen tendenciák visszaszorítását célozzák az év hátralevő részében. A terv egész sor, gazdaságot élénkítő, valamint szociálpolitikai, továbbá olyan intézkedést tartalmaz, amelyek — a központi kiadások csökkentése útján — közvetlenül segítik elő a költségvetési egyensúly javítását. *

A Minisztertanács rendkívüli ülést követően Med-

gyessy Péter miniszterelnök-helyettes nyilatkozott a Magyar Televízió híradójának a bős-nagymarosi építkezéssel kapcsolatos kormánydöntésről.

Elmondotta: a nagymarosi munkálatok azonnali hatályú felfüggesztése azt jelenti, hogy ettől a naptól kezdve semmiféle munkát nem végeznek. A kormány szándéka az, hogy a jövőben mérlegelje a leállítás lehetőségét is. Az ezzel kapcsolatos döntéshez azon-

ban számos további vizsgálatot kell végezni. Ezek közé tartozik például, hogy megvizsgálják az osztrák vállalatokkal és pénzintézetekkel való tárgyalás lehetőségét annak érdekében, hogy azok veszteségei ne legyenek túlságosan nagyok, s milyen módon vehetnének részt esetleg a világhírlíftásban.

A kormány úgy döntött, hogy a szükséges vizsgálatokat két hónapon belül el kell végezni.

Sajnálom Maróthy Lászlót...

... a környezetvédelmi és vízgazdálkodási minisztert, mert biztosan szíven ütötte a kormány szombati határozata, miszerint felfüggesztik a bős-nagymarosi vízellátási építkezéseit. Sajnálom, hisz nemrég volt még, hogy a miniszter országvilág előtt kijelentette a Parlamentben: az építkezést el kell kezdeni, csupán egy „zajos kisebbség”, akiknek a hangjára nem érdemes figyelni. Erre mi történik:

maga a kormány ad e „zajos kisebbség” szavára. Ráadásul a Parlament múlt heti ülésén nyíltan azt vetette föl egy képviselő: a környezetvédelmi minisztert is le kéne váltani. Ha én lennék Maróthy László, nekem pár nap alatt ennyi csatlósok sok lennének. Es lehet, annyira elkeserednék, hogy tönkreteszem a magamtól lemondanék!

(balogh)